

Тетяна Денисюк – кандидат філологічних наук, заступник директора з навчальної роботи, Комунальний заклад «Уманський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж імені Т. Г. Шевченка Черкаської обласної ради», м. Умань, Україна.

Коло наукових інтересів: методика навчання української мови і літератури, філологія, педагогіка вищої та фахової передвищої освіти, освітній менеджмент, професійна підготовка педагогічних кадрів.

✉ denisyuk_tatiana@ugpk.edu.ua

id <https://orcid.org/0009-0009-6231-2492>

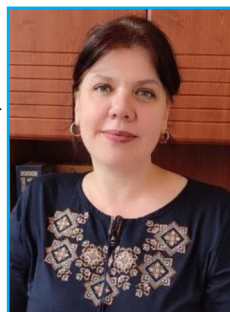
Галина Войтенко –

викладач, голова циклової комісії української мови і літератури з методикою навчання, методист, Комунальний заклад «Уманський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж імені Т. Г. Шевченка Черкаської обласної ради», м. Умань, Україна.

Коло наукових інтересів: методика викладання української мови і літератури, мовна освіта, сучасні педагогічні технології, професійна підготовка майбутніх учителів, методична робота.

✉ 0773072477gvm@gmail.com

id <https://orcid.org/0009-0003-3788-6685>

Ірина Харченко – викладач-методист, Комунальний заклад «Уманський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж імені Т. Г. Шевченка Черкаської обласної ради», м. Умань, Україна.

Коло наукових інтересів: педагогіка, методика навчання фахових дисциплін початкової освіти, інноваційні освітні технології, професійна підготовка майбутніх учителів.

✉ kharchenko_irina@ugpk.edu.ua

id <https://orcid.org/0009-0000-7153-0920>

УДК 373.3:37.091.212

<https://doi.org/10.32405/2411-1317-2026-3-274-286>

Подано до редакції: 22.07.2026

Прийнято після рецензування: 12.08.2026

Затверджено до друку: 20.08.2026

Опубліковано: 30.09.2026

ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В УМОВАХ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО СТАНДАРТУ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ НУШ

Анотація. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю реалізації компетентнісної моделі початкової освіти відповідно до Державного стандарту початкової освіти Нова українська школа (НУШ), що передбачає переорієнтацію освітнього процесу з передачі знань на формування ключових компетентностей, наскрізних умінь і здатності молодших школярів застосовувати набуті знання у практичній діяльності. Особливого значення ця проблема набуває в умовах модернізації змісту початкової освіти, упровадження інтегрованого навчання, формувального оцінювання та діяльнісного підходу. Метою статті є дослідження особливостей формування ключових компетентностей молодших школярів у процесі реалізації Державного стандарту початкової освіти НУШ та

обґрунтування підходів до підвищення ефективності цього процесу. У дослідженні використано методи аналізу й узагальнення наукових джерел, нормативно-правового аналізу, порівняння, систематизації та структурно-логічного узагальнення. Досліджено нормативні засади компетентнісного підходу, визначені Державним стандартом початкової освіти, та розкрито зміст ключових компетентностей і наскрізних умінь як очікуваних результатів навчання. Проаналізовано організаційні вимоги до освітнього процесу, сучасні методи, форми й педагогічні прийоми, що забезпечують формування ключових компетентностей молодших школярів. Виявлено, що найбільшу результативність забезпечує комплексне поєднання інтегрованого навчання, дослідницької та проєктної діяльності, проблемного навчання, кооперативної взаємодії і формувального оцінювання. Встановлено, що ефективність реалізації компетентнісного підходу стримується недостатньою інтеграцією змісту освітніх галузей, збереженням репродуктивних підходів до навчання, складністю проєктування компетентнісно орієнтованих завдань, недостатньою узгодженістю між очікуваними результатами навчання та практикою їх оцінювання, а також різним рівнем методичної готовності педагогів до реалізації вимог Державного стандарту початкової освіти. Обґрунтовано доцільність удосконалення методичного проєктування компетентнісно орієнтованого уроку, розширення практики інтегрованого навчання, системного використання формувального оцінювання та посилення практичної спрямованості навчальних завдань. Зроблено висновок, що формування ключових компетентностей має здійснюватись як цілісний процес, інтегрований у всі освітні галузі та види навчальної діяльності відповідно до вимог Державного стандарту початкової освіти. Перспективи подальших досліджень пов'язані з розробленням методичного інструментарію оцінювання рівня сформованості ключових компетентностей молодших школярів, вивченням ефективності сучасних педагогічних технологій та особливостей їх застосування в умовах цифрової трансформації початкової освіти.

Ключові слова. компетентнісний підхід; компетентнісно орієнтоване навчання; інтегроване навчання; діяльнісний підхід; формувальне оцінювання; наскрізні вміння; освітній процес; молодший шкільний вік.

Вступ. Реформування початкової освіти в Україні зумовило переорієнтацію освітнього процесу з переважного засвоєння знань на формування ключових компетентностей, необхідних для успішної самореалізації особистості в сучасному суспільстві. Визначальним нормативним підґрунтям цих змін став Державний стандарт початкової освіти, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 № 87 (Кабінет Міністрів України, 2018), що закріпив компетентнісний підхід як основу організації освітнього процесу та визначив обов'язкові результати навчання учнів початкової школи. Упровадження положень Стандарту потребує оновлення змісту навчання, методичних підходів і педагогічних технологій відповідно до цілей Нової української школи (НУШ). Водночас практична реалізація цих вимог супроводжується неоднорідністю педагогічних практик, різним рівнем методичної готовності вчителів і недостатньою узгодженістю між нормативними положеннями та їхнім практичним забезпеченням. Це зумовлює необхідність наукового обґрунтування ефективних підходів до формування ключових компетентностей молодших школярів як одного з основних чинників забезпечення якості початкової освіти.

Аналіз сучасних наукових праць свідчить, що компетентнісний підхід став провідною методологічною основою модернізації сучасної початкової освіти. О. Онопрієнко аналізує особливості реалізації положень Державного стандарту в діяльності Інституту педагогіки НАПН України, обґрунтовуючи науково-методичні механізми його впровадження в освітню практику (Онопрієнко, 2020). І. Дорож та А. Ковальчук доводять, що одним із пріоритетних напрямів реалізації компетентнісного підходу є формування здоров'язбережувальної компе-

тентності, яка інтегрує фізичний, психологічний і соціальний компоненти розвитку особистості молодшого школяра (Дорож & Ковальчук, 2023).

Вагоме місце в сучасних дослідженнях посідають питання розвитку окремих ключових компетентностей учнів початкової школи. С. Матвієнко обґрунтовує ефективність використання ігрової діяльності як засобу забезпечення наступності у формуванні логіко-математичної компетентності дітей старшого дошкільного та молодшого шкільного віку (Matvienko, 2023). Н. Гудима досліджує трансформацію риторичної компетентності молодших школярів у контексті реформування початкової освіти, акцентуючи увагу на розвитку мовленнєво-комунікативних умінь відповідно до сучасних освітніх вимог (Гудима, 2026). Г. Русин та співавтори розкривають педагогічні механізми розвитку громадянської компетентності учнів НУШ через інтеграцію демократичних цінностей, соціальної відповідальності та активної громадянської участі (Русин та ін., 2023). Л. Ракітянська аналізує роль мистецької освіти, доводячи значення співацької діяльності як складової формування культурної компетентності учнів закладів освіти (Ракітянська, 2025).

Окремий напрям сучасних досліджень присвячено системному аналізу реформування НУШ та розвитку компетентнісної моделі освіти. Л. Гриневич та співавтори здійснюють комплексну оцінку досягнень, сучасного стану та викликів реформи НУШ, визначаючи компетентнісний підхід її ключовою методологічною основою (Hrynevych et al., 2023). А. Штурба аналізує міжнародний досвід формування глобальних компетентностей, обґрунтовуючи можливості адаптації канадських підходів до української системи початкової освіти (Shturba, 2021). В. Сагуйченко та співавтори досліджують державну політику щодо формування громадянських і соціальних компетентностей учнів в умовах освітньої реформи, підкреслюючи значення нормативної підтримки компетентнісних змін (Sahuichenko et al., 2020).

Помітну увагу науковці приділяють дослідженню сучасних компетентностей, необхідних для сталого розвитку й успішної соціалізації молодших школярів. І. Левчик та співавтори доводять ефективність інтеграції принципів освіти для сталого розвитку в процес формування ключових компетентностей учнів початкової школи (Levchyk et al., 2021). О. Ліннік та співавтори обґрунтовують методичні підходи до діагностування м'яких навичок (soft skills) молодших школярів у контексті реалізації концепції НУШ, акцентуючи увагу на розвитку комунікації, критичного мислення, співпраці та саморегуляції (Linnik et al., 2022). І. Борисенко та співавтори досліджують можливості інтеграції інформаційно-комунікаційних технологій у початкову освіту України та Великої Британії, підтверджуючи їхній істотний потенціал для розвитку цифрової компетентності учнів (Borysenko et al., 2020).

Водночас окремі праці присвячено кадровому забезпеченню реалізації компетентнісного навчання. Н. Гудима та співавтори визначають основні напрями підготовки майбутніх учителів початкової школи до професійної діяльності в умовах НУШ, наголошуючи на необхідності формування професійних компетентностей педагогів відповідно до сучасних освітніх стандартів (Huduma et al., 2024). Т. Запороженченко та співавтори пропонують модель формування професійних компетентностей майбутніх учителів початкової школи із застосуванням інноваційних освітніх технологій, що забезпечує підвищення якості компетентнісно орієнтованого навчання (Zaporozhchenko et al., 2022).

Попри значну кількість досліджень, присвячених компетентнісному підходу в початковій освіті, недостатньо розкритими залишаються питання комплексної реалізації положень Державного стандарту початкової освіти в організації освітнього процесу. Потребують подальшого наукового обґрунтування взаємозв'язок ключових компетентностей із результатами навчання, педагогічні умови їх формування, а також методичні механізми інтеграції компетентнісного підходу в різні освітні галузі початкової школи.

Необхідність дослідження зазначених аспектів зумовлена потребою у підвищенні ефективності реалізації вимог Державного стандарту початкової освіти в сучасній педаго-

гічній практиці. Увагу в статті зосереджено на уточненні змісту ключових компетентностей у системі результатів навчання, аналізі організаційних і методичних засад їх формування, виявленні основних проблем упровадження компетентнісного підходу та обґрунтуванні практичних рекомендацій щодо вдосконалення освітнього процесу.

Мета і завдання статті. Мета статті – дослідити особливості формування ключових компетентностей молодших школярів в умовах реалізації Державного стандарту початкової освіти НУШ та обґрунтувати підходи до підвищення ефективності цього процесу.

Завдання статті:

- 1) визначити особливості формування ключових компетентностей молодших школярів відповідно до Державного стандарту початкової освіти;
- 2) проаналізувати організаційно-методичні засади формування ключових компетентностей у початковій школі;
- 3) обґрунтувати напрями вдосконалення формування ключових компетентностей молодших школярів з урахуванням виявлених проблем реалізації Державного стандарту початкової освіти.

Матеріали та методи. Дослідження виконано на основі аналізу Державного стандарту початкової освіти, сучасних наукових праць із проблем компетентнісного навчання, методики початкової освіти, інтегрованого навчання, формувального оцінювання та організації освітнього процесу в умовах НУШ. До джерельної бази включено нормативно-правові документи у сфері початкової освіти, наукові публікації українських і зарубіжних дослідників, а також методичні матеріали, що висвітлюють питання формування ключових компетентностей молодших школярів. Відбір джерел здійснювався за критеріями тематичної відповідності меті дослідження, наукової обґрунтованості, актуальності та практичної значущості для організації освітнього процесу в початковій школі.

Методологічну основу дослідження становили системний, компетентнісний, діяльнісний і дитиноцентричний підходи. Метод аналізу використано для з'ясування змісту ключових компетентностей і наскрізних умінь, визначених Державним стандартом початкової освіти; метод порівняння – для зіставлення нормативних вимог із сучасними педагогічними практиками; метод узагальнення – для визначення організаційних і методичних умов формування ключових компетентностей молодших школярів; метод систематизації – для впорядкування сучасних методів, форм і педагогічних прийомів компетентнісно орієнтованого навчання. Методична послідовність роботи охоплювала аналіз нормативної та наукової бази, визначення змісту ключових компетентностей у системі результатів навчання, характеристику організації освітнього процесу, виявлення основних проблем реалізації компетентнісного підходу та розроблення рекомендацій щодо вдосконалення формування ключових компетентностей у початковій школі.

Результати та обговорення. Формування ключових компетентностей визначено одним із провідних результатів початкової освіти Державним стандартом початкової освіти, який встановлює обов'язкові результати навчання, вимоги до компетентностей здобувачів освіти та орієнтири організації освітнього процесу (Кабінет Міністрів України, 2018). Стандарт ґрунтується на компетентнісному підході, відповідно до якого результат навчання охоплює не лише систему знань, а й уміння застосовувати їх у різних життєвих ситуаціях, сформовані цінності, ставлення, досвід практичної діяльності та наскрізні вміння. До останніх належать, зокрема, критичне і системне мислення, уміння обґрунтовувати власну позицію, приймати рішення, творчо розв'язувати проблеми, співпрацювати з іншими та ефективно організовувати власну діяльність. Саме така модель результатів навчання визначає зміст сучасної початкової освіти та підходи до її реалізації (табл. 1).

Таблиця 1

Ключові компетентності та орієнтири їх формування відповідно до Державного стандарту початкової освіти

Ключова компетентність_Зміст	Педагогічне значення	
Вільне володіння державною мовою	Формування навичок усного й писемного мовлення, читання з розумінням, уміння висловлювати власні думки	Забезпечує успішне опанування всіх освітніх галузей і розвиток ефективної комунікації
Математична компетентність	Використання математичних понять, способів обчислення та логічних міркувань для розв'язання практичних завдань	Формує логічне мислення, уміння аналізувати інформацію та приймати обґрунтовані рішення
Компетентності в галузі природничих наук, техніки і технологій	Пояснення природних явищ, проведення спостережень, досліджень і практичних дій	Розвиває дослідницькі вміння та здатність пізнавати навколишній світ
Інноваційність	Відкритість до нових ідей, пошук нестандартних способів розв'язання навчальних і практичних завдань	Сприяє розвитку творчості, гнучкості мислення та адаптивності
Екологічна компетентність	Усвідомлення взаємозв'язків у природі та відповідального ставлення до довкілля	Формує екологічно відповідальну поведінку
Інформаційно-комунікаційна компетентність	Безпечне, критичне й доцільне використання інформації та цифрових технологій	Забезпечує розвиток цифрової грамотності та інформаційної культури
Навчання впродовж життя	Уміння організовувати власну навчальну діяльність, оцінювати її результати й удосконалювати способи навчання	Формує самостійність і стійку навчальну мотивацію
Громадянські та соціальні компетентності	Співпраця, повага до прав людини, відповідальна участь у житті колективу й суспільства	Розвиває соціальну відповідальність, толерантність і навички взаємодії
Культурна компетентність	Сприйняття культурної спадщини, творче самовираження, повага до культурного різноманіття	Сприяє духовному розвитку та формуванню культурної ідентичності
Підприємливість і фінансова грамотність	Планування діяльності, відповідальне використання ресурсів, прийняття економічно обґрунтованих рішень	Формує ініціативність, самостійність і готовність до практичної діяльності

Джерело: розроблено авторами на основі досліджень (Кабінет Міністрів України, 2018; Онопрієнко, 2020, с. 2; Borysenkoetal., 2020, р. 46; Hrynevychetal., 2023, р. 547; Levchyketal., 2021, р. 346; Linniketal., 2022, р. 24).

Компетентнісна модель, закладена в Державному стандарті початкової освіти, передбачає формування кожної ключової компетентності в процесі опанування всіх освітніх галузей, а не окремого навчального предмета (Кабінет Міністрів України, 2018). Це зумовлює необхідність інтеграції змісту навчання, використання практикоорієнтованих завдань і систематичного розвитку наскрізних умінь упродовж усього періоду навчання в початковій школі. Наприклад, аналіз художнього твору поєднує розвиток читачкої грамотності з умінням аргументувати власну позицію, працювати в парі, оцінювати поведінку персонажів і співвідносити її з життєвими ситуаціями (Borysenko et al., 2020, p. 46). Під час дослідницьких робіт учні проводять спостереження, виконують елементарні вимірювання, аналізують отримані результати, оформлюють їх у таблицях або схемах і презентують власні висновки. За такої організації освітнього процесу предметні знання набувають практичного змісту, а ключові компетентності й наскрізні вміння формуються комплексно, забезпечуючи досягнення результатів навчання, визначених Державним стандартом початкової освіти (Кабінет Міністрів України, 2018).

Формування ключових компетентностей у Державному стандарті початкової освіти безпосередньо пов'язується з особливостями організації освітнього процесу, який має забезпечувати діяльнісний характер навчання, інтеграцію змісту освіти, педагогіку партнерства, урахування індивідуальних освітніх потреб учнів та використання формувального оцінювання (Кабінет Міністрів України, 2018). Такі вимоги змінюють організацію навчальної діяльності, орієнтуючи її на активну участь молодших школярів у пізнанні, самостійному здобутті знань, дослідженні, співпраці та рефлексії. За цих умов освітній процес спрямовується не лише на засвоєння навчального матеріалу, а й на формування в учнів досвіду застосування знань у практичній діяльності та досягнення обов'язкових результатів навчання, визначених Державним стандартом початкової освіти (табл. 2).

Таблиця 2

**Організаційні вимоги Державного стандарту початкової освіти
до формування ключових компетентностей молодших школярів**

Організаційна вимога Реалізація в освітньому процесі	Очікуваний результат	
Діяльнісний характер навчання	Виконання практичних, творчих і дослідницьких завдань	Розвиток самостійності, ініціативності та вміння застосовувати знання
Інтеграція змісту освіти	Поєднання матеріалу різних освітніх галузей навколо спільної теми чи проблеми	Формування цілісного сприйняття навколишнього світу та міжпредметних зв'язків
Педагогіка партнерства	Організація взаємодії між учителем, учнями та батьками на засадах довіри й співпраці	Розвиток комунікативних, соціальних і громадянських компетентностей
Індивідуалізація навчання	Добір завдань різного рівня складності та різних способів їх виконання	Урахування освітніх потреб і можливостей кожного учня
Практична спрямованість навчання	Використання життєвих ситуацій, навчальних проектів і дослідницької діяльності	Формування здатності застосовувати знання у повсякденному житті
Формувальне оцінювання	Самооцінювання, взаємооцінювання, систематичний зворотний зв'язок	Усвідомлення особистого прогресу та розвиток навчальної мотивації

Джерело: розроблено авторами на основі досліджень (Кабінет Міністрів України, 2018; Borysenko et al., 2020, p. 50; Hrynevych et al., 2023, p. 551; Hudyma et al., 2024, p. 79; Linnik et al., 2022, p. 28; Sahuichenko et al., 2020, p. 12; Zaporozhchenko et al., 2022, p. 11).

Організаційні вимоги, закріплені в Державному стандарті початкової освіти, реалізуються не як окремі методичні рекомендації, а як взаємопов'язані складові єдиного освітнього процесу (Кабінет Міністрів України, 2018). Так, під час інтегрованого тематичного навчання учні досліджують проблему з позицій різних освітніх галузей, працюють із текстовою, графічною та цифровою інформацією, виконують математичні обчислення, обговорюють результати в малих групах і презентують спільні висновки. Наприклад, вивчення теми «Вода в житті людини» поєднує проведення простих дослідів, визначення об'єму споживання води родиною, опрацювання інформаційних матеріалів, підготовку рекомендацій щодо ощадливого використання природних ресурсів та їх публічне представлення. Така організація діяльності забезпечує одночасне формування природничої, математичної, комунікативної, інформаційно-комунікаційної, екологічної та громадянської компетентностей.

Важливою вимогою Стандарту є також використання формувального оцінювання як інструменту підтримки індивідуального поступу кожного учня. Під час виконання навчальних проєктів, творчих робіт або дослідницьких завдань оцінюється не лише кінцевий результат, а й уміння планувати власну діяльність, розподіляти обов'язки, аргументувати прийняті рішення, аналізувати труднощі та визначати способи їх подолання (Hudyma et al., 2024, p. 79). Такий підхід сприяє розвитку відповідальності за результати власного навчання, формує навички самооцінювання й рефлексії та забезпечує досягнення обов'язкових результатів навчання, визначених Державним стандартом початкової освіти (Кабінет Міністрів України, 2018).

Досягнення обов'язкових результатів навчання, визначених Державним стандартом початкової освіти, потребує використання педагогічних методів і форм роботи, які забезпечують практичну реалізацію компетентнісного, діяльнісного та дитиноцентричного підходів (Кабінет Міністрів України, 2018). Стандарт не регламентує застосування конкретних методик, проте визначає вимоги до організації навчальної діяльності, за яких учень виступає активним учасником освітнього процесу, набуває досвіду співпраці, самостійного пошуку інформації, прийняття рішень і розв'язання навчальних та життєвих проблем. Відповідно педагогічний інструментарій має забезпечувати досягнення очікуваних результатів навчання через різні види діяльності, інтеграцію освітнього змісту та систематичне застосування знань у практичних ситуаціях (табл. 3).

Таблиця 3

Методи, форми та педагогічні прийоми реалізації вимог Державного стандарту початкової освіти щодо формування ключових компетентностей

Педагогічний інструмент_ Особливості реалізації	Компетентнісний результат	
Проблемне навчання	Організація навчальних ситуацій, що потребують аналізу, висування гіпотез і пошуку розв'язання	Розвиток критичного мислення, уміння приймати рішення та аргументувати власну позицію
Проектна діяльність	Виконання індивідуальних і групових проєктів, орієнтованих на практичний результат	Формування дослідницьких, комунікативних, соціальних і громадянських компетентностей
Дослідницькі методи	Проведення спостережень, експериментів, вимірювань, аналіз і узагальнення отриманих результатів	Розвиток природничої, математичної та інформаційно-комунікаційної компетентностей

Кооперативне навчання	Робота в парах і малих групах, взаємонавчання, виконання спільних завдань	Формування навичок співпраці, відповідальності та взаємоповаги
Ігрові та ситуативні технології	Рольові, дидактичні ігри, моделювання життєвих ситуацій	Розвиток ініціативності, творчості, комунікативних умінь і здатності застосовувати знання на практиці
Цифрові освітні технології	Використання електронних освітніх ресурсів, інтерактивних вправ і цифрових сервісів	Формування цифрової грамотності, інформаційної культури та навичок самостійної роботи

Джерело: розроблено авторами на основі досліджень (Гудима, 2026, с. 239; Дорож & Ковальчук, 2023, с. 48; Русин та ін., 2023, с. 53; Hudyma et al., 2024, р. 84; Matvienko, 2023, р. 58; Zaporozhchenko et al., 2022, р. 15).

Вимоги Державного стандарту реалізуються насамперед через конструювання навчальних ситуацій, у яких школярі здобувають знання шляхом активної діяльності, а не відтворення готової інформації (Кабінет Міністрів України, 2018). Наприклад, під час дослідження теми «Як зберегти чистоту водойм» учні збирають інформацію з різних джерел, проводять спостереження, аналізують причини забруднення, виконують елементарні розрахунки обсягів споживання води, працюють у групах над розробленням рекомендацій і представляють результати у формі плаката або цифрової презентації. У межах одного навчального завдання інтегруються природничі знання, математичні вміння, цифрова грамотність, комунікативна культура та громадянська відповідальність, що повністю відповідає компетентнісній моделі, визначеній Стандартом.

Аналогічний підхід реалізується під час роботи з художніми й інформаційними текстами. Після читання учні визначають проблему, аналізують мотиви вчинків персонажів, пропонують альтернативні способи розв'язання ситуації, аргументують власну позицію, працюють у парах над спільним рішенням і здійснюють взаємооцінювання відповідно до визначених критеріїв. У процесі такої діяльності одночасно формуються читацька грамотність, критичне мислення, соціальна взаємодія та вміння висловлювати власну думку (Matvienko, 2023, р. 58; Zaporozhchenko et al., 2022, р. 15). Саме комплексне використання проблемного навчання, дослідницьких методів, проєктної діяльності, кооперативного навчання та формувального оцінювання забезпечує досягнення обов'язкових результатів навчання, визначених Державним стандартом початкової освіти, оскільки кожне навчальне завдання поєднує предметний зміст із набуттям практичного досвіду застосування знань у реальних і змодельованих життєвих ситуаціях (Кабінет Міністрів України, 2018).

Реалізація положень Державного стандарту початкової освіти потребує одночасної зміни змісту навчання, організації уроку, методичного забезпечення та підходів до оцінювання результатів навчання, що на практиці не завжди відбувається комплексно (Кабінет Міністрів України, 2018). Найчастіше труднощі виникають, коли компетентнісний підхід ототожнюється із застосуванням окремих інтерактивних вправ без зміни логіки навчального процесу (Дорож & Ковальчук, 2023, с. 48). За таких умов учні виконують цікаві завдання, які, однак, не утворюють цілісної системи, спрямованої на досягнення обов'язкових результатів навчання. Не менш поширеним є домінування репродуктивних видів роботи, орієнтованих на від-

творення інформації, що істотно обмежує розвиток критичного мислення, уміння приймати рішення, співпрацювати та переносити знання в нові навчальні й життєві ситуації.

Відчутний вплив на якість формування ключових компетентностей має рівень методичної підготовки педагогів. Найбільші труднощі пов'язані з проектуванням компетентнісно орієнтованих завдань, інтеграцією змісту різних освітніх галузей, використанням формульованого оцінювання та визначенням критеріїв оцінювання наскрізних умінь. У практиці роботи початкової школи трапляються випадки, коли групова діяльність використовується лише як форма організації роботи, а не як засіб розвитку співпраці, відповідальності й комунікативних умінь, або коли проєкт обмежується підготовкою презентації без дослідницького пошуку, аналізу інформації та колективного прийняття рішень (Sahuichenko et al., 2020, p. 12).

Потребують подальшого вдосконалення й організаційні умови реалізації Стандарту. Це стосується забезпечення сучасними дидактичними матеріалами, цифровими ресурсами, обладнанням для проведення спостережень і дослідів, а також створення гнучкого освітнього середовища, яке дає змогу організовувати різні форми навчальної взаємодії. Водночас висока наповнюваність класів, неоднорідний рівень підготовки учнів, збільшення кількості дітей з особливими освітніми потребами та необхідність організації навчання в умовах воєнних викликів ускладнюють індивідуалізацію освітнього процесу й потребують від учителя постійного коригування змісту, темпу та способів навчальної діяльності.

Додатковою методичною проблемою залишається недостатня узгодженість між компетентнісними результатами навчання, визначеними Державним стандартом, і традиційною практикою календарного планування та контролю навчальних досягнень. Орієнтація переважно на опрацювання програмового матеріалу часто скорочує час, необхідний для проведення навчальних досліджень, тривалих проєктів, обговорень, рефлексії та інших видів діяльності, в яких компетентності формуються найбільш інтенсивно. Саме тому подальше вдосконалення початкової освіти пов'язане не зі збільшенням кількості методів навчання, а з їх системною інтеграцією в освітній процес відповідно до вимог Державного стандарту початкової освіти.

Проведений аналіз дає підстави стверджувати, що подальше вдосконалення формування ключових компетентностей молодших школярів пов'язане не зі збільшенням кількості методів навчання, а зі зміною підходів до проектування освітнього процесу відповідно до вимог Державного стандарту початкової освіти (Кабінет Міністрів України, 2018). Планування уроку доцільно здійснювати від очікуваних результатів навчання, визначених Стандартом, добираючи зміст, види діяльності та способи оцінювання як взаємопов'язані складові єдиної дидактичної системи. Це дає змогу уникнути ситуацій, коли компетентнісний підхід декларується лише на рівні мети уроку, тоді як навчальна діяльність залишається переважно репродуктивною.

Потребує перегляду і практика добору навчальних завдань. Їхній зміст має орієнтуватися на розв'язання реальних або наближених до життєвого досвіду дітей проблем, що потребують аналізу інформації, обговорення різних варіантів, аргументування власної позиції та прийняття спільного рішення. Наприклад, під час вивчення тем, пов'язаних із безпекою, здоров'ям, природними явищами чи життям громади, доцільно використовувати навчальні ситуації, в яких учні досліджують проблему, працюють із різними джерелами інформації, узагальнюють отримані результати та представляють власні висновки. За такого підходу предметні знання засвоюються в процесі практичної діяльності, а ключові компетентності формуються природно, без їх штучного відокремлення.

Окремої уваги потребує формувальне оцінювання, яке доцільно використовувати не лише для визначення рівня навчальних досягнень, а й для управління навчальною діяльніс-

ттю учнів. Систематичне обговорення критеріїв успішного виконання завдання, самооцінювання, взаємооцінювання та аналіз допущених труднощів допомагають молодшим школярам усвідомлювати власний поступ, коригувати способи роботи й поступово набувати навчальної самостійності. Такий підхід змінює функцію оцінювання, перетворюючи його на засіб підтримки індивідуального розвитку дитини.

Реалізація компетентнісного потенціалу Державного стандарту великою мірою залежить і від методичної підтримки педагогів. Доцільним є розширення практики професійної взаємодії вчителів, спільного розроблення інтегрованих навчальних матеріалів, обговорення ефективних педагогічних рішень, аналізу навчальних кейсів і взаємообміну досвідом упровадження компетентнісно орієнтованого навчання. Така співпраця дає можливість швидше адаптувати сучасні педагогічні підходи до реальних умов роботи початкової школи, забезпечуючи досягнення результатів навчання, визначених Державним стандартом початкової освіти (Кабінет Міністрів України, 2018).

Висновки та перспективи подальших розвідок. Реалізація Державного стандарту початкової освіти засвідчує, що формування ключових компетентностей не може розглядатись як окремий компонент освітнього процесу, оскільки охоплює його змістове, методичне й організаційне забезпечення. Компетентнісний підхід набуває практичного змісту лише тоді, коли навчальна діяльність орієнтована на розв'язання пізнавальних і життєвих завдань, інтеграцію знань із різних освітніх галузей, співпрацю учнів, розвиток критичного мислення, рефлексії та самостійності.

Проведений аналіз показав, що найбільший вплив на формування ключових компетентностей мають не окремі методи навчання, а їх педагогічно доцільне поєднання відповідно до очікуваних результатів навчання, визначених Державним стандартом початкової освіти. Практична цінність інтегрованого навчання, дослідницької та проєктної діяльності, проблемного навчання, кооперативної взаємодії й формувального оцінювання полягає насамперед у створенні навчальних ситуацій, у яких учні набувають досвіду застосування знань, аргументування власної позиції, прийняття рішень і відповідальності за результат спільної діяльності.

Разом із тим дослідження дало змогу виокремити низку чинників, що знижують результативність реалізації компетентнісного підходу. Насамперед це збереження репродуктивної моделі навчання, недостатня інтеграція змісту освітніх галузей, труднощі проєктування компетентнісно орієнтованих завдань, формальний характер використання окремих інтерактивних технологій, недостатня узгодженість між очікуваними результатами навчання та практикою їх оцінювання, а також різний рівень методичної готовності педагогів до реалізації вимог Державного стандарту.

Підвищення ефективності формування ключових компетентностей пов'язане з удосконаленням методичного проєктування уроку, розширенням практики інтегрованого навчання, більш широким використанням формувального оцінювання, посиленням практичної спрямованості навчальних завдань і розвитком професійної співпраці педагогів щодо створення та апробації компетентнісно орієнтованих методичних матеріалів. За такого підходу вимоги Державного стандарту початкової освіти набувають реального змісту в щоденній педагогічній практиці, а формування ключових компетентностей стає закономірним результатом цілісно організованого освітнього процесу.

Перспективними є подальші дослідження, спрямовані на розроблення інструментарію оцінювання сформованості ключових компетентностей молодших школярів, вивчення ефективності різних моделей інтегрованого навчання та визначення педагогічних умов реалізації компетентнісного підходу в цифровому освітньому середовищі.

Використані джерела

- Гудима, Н. (2026). Трансформація риторичної компетентності молодших школярів у контексті реформування початкової освіти. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Серія: Педагогіка*, 1(36), 236–242. <https://doi.org/10.33842/22195203-2026-36-137-236-242>.
- Дорож, І. А., & Ковальчук, А. Ф. (2023). Формування здоров'язбережувальної компетентності молодших школярів в освітньому процесі НУШ. *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя*, 1, 43–53. <https://doi.org/10.31654/2663-4902-2023-PP-1-43-53>.
- Кабінет Міністрів України. (2018). *Про затвердження Державного стандарту початкової освіти* (Постанова № 87). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#Text>
- Онопрієнко, О. В. (2020). Про діяльність відділу початкової освіти Інституту педагогіки НАПН України щодо реалізації Державного стандарту початкової освіти. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*, 2(1), 1–4. <https://doi.org/10.37472/2707-305X-2020-2-1-8-2>
- Ракітянська, Л. М. (2025). Співацька складова в структурі культурної компетентності учнів закладів освіти. *Педагогічна інноватика: сучасність та перспективи*, (9), 107–111. <https://doi.org/10.32782/ped-uzhnu/2025-9-17>
- Русин, Г., Вітюк, В., Соняк, Н., & Гуцуляк, М. (2023). Розвиток громадянської компетентності у здобувачів початкової освіти Нової української школи. *Acta Pedagogica Volyniensis*, (5), 50–56. <https://doi.org/10.32782/apv/2023.5.8>
- Borysenko, I. V., Bykonja, O. P., Rembach, O. O., Shumna, L. P., Oliinyk, O. I., & Anishchenko, V. O. (2020). Experience of ICT implementation in primary curriculum in Ukraine and the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland. *Information Technologies and Learning Tools*, 75(1), 42–58. <https://doi.org/10.33407/itlt.v75i1.3151>
- Hrynevych, L., Linnik, O., & Herczyński, J. (2023). The new Ukrainian school reform: Achievements, developments and challenges. *European Journal of Education*, 58(4), 542–560. <https://doi.org/10.1111/ejed.12583>
- Hudyma, N., Mieliekiesteva, N., Kovalchuk, O., Dorozh, I., & Pavelko, V. (2024). Training future primary educators for professional roles within the «New Ukrainian School» framework. *Conhecimento & Diversidade*, 16(43), 71–92. <https://doi.org/10.18316/rcd.v16i43.11824>
- Levchyk, I., Chaikovska, H., Yankovych, O., Kuzma, I., & Rozhko-Pavlyshyn, T. (2021). Formation of sustainable development competencies in primary school children. *Journal of Education Culture and Society*, 12(2), 341–360. <https://doi.org/10.15503/jecs2021.2.341.360>
- Linnik, O., Hrynevych, L., & Staragina, I. (2022). Diagnosing soft skills in primary school students within the context of the New Ukrainian School reform. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*, 14 (4 Suppl. 1), 18–35. <https://doi.org/10.18662/rrem/14.4Sup1/657>
- Matvienko, S. (2023). Гра як засіб забезпечення наступності у формуванні логіко-математичної компетентності старших дошкільників і учнів першого класу НУШ. *Наукові записки. Серія «Психолого-педагогічні науки»*, (1), 54–62. <https://doi.org/10.31654/2663-4902-2023-PP-1-54-62>
- Sahuichenko, V., Shynkarenko, V., Bezena, I., Perederii, O., & Martynenko, O. (2020). State policy on the formation of students' civic and social competences in conditions of educational reform. *Revista Educação & Formação*, 5(3), e3080. <https://doi.org/10.25053/redufor.v5i15set/dez.3080>
- Shturba, A. (2021). Review of pan-Canadian global competencies in the context of the reforming of primary education in Ukraine. *Pedagogy and Education Management Review*, (2), 60–67. <https://doi.org/10.36690/2733-2039-2021-2-60>
- Zaporozhchenko, T., Shvardak, M., Stakhiv, L., Kalyta, N., Sadova, I., & Illyash, S. (2022). A future primary school teacher competence building model through application of innovative technologies. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*, 14(4), 1–20. <https://doi.org/10.18662/rrem/14.4/626>

References

- Borysenko, I. V., Bykonja, O. P., Rembach, O. O., Shumna, L. P., Oliinyk, O. I., & Anishchenko, V. O. (2020). Experience of ICT implementation in primary curriculum in Ukraine and the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland. *Information Technologies and Learning Tools*, 75(1), 42–58. <https://doi.org/10.33407/itlt.v75i1.3151> (in English).

- Cabinet of Ministers of Ukraine. (2018). *Pro zatverdzhennia Derzhavnogo standartu pochatkovoi osvity [On approval of the State Standard of Primary Education]* (Resolution No. 87). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#Text> (in Ukrainian).
- Dorozh, I. A., & Kovalchuk, A. F. (2023). Formuvannia zdoroviazberezhualnoi kompetentnosti molodshykh shkoliariv v osvitnomu protsesi NUSH [Formation of health-preserving competence of primary school pupils in the educational process of the New Ukrainian School]. *Naukovi zapysky NDU im. M. Hoholia – Scientific Notes of Nizhyn Mykola Gogol State University*, 1, 43–53. <https://doi.org/10.31654/2663-4902-2023-PP-1-43-53> (in Ukrainian).
- Hrynevych, L., Linnik, O., & Herczyński, J. (2023). The new Ukrainian school reform: Achievements, developments and challenges. *European Journal of Education*, 58(4), 542–560. <https://doi.org/10.1111/ejed.12583> (in English).
- Hudyma, N. (2026). Transformatsiia rytorychnoi kompetentnosti molodshykh shkoliariv u konteksti reformuvannia pochatkovoi osvity [Transformation of rhetorical competence of primary school pupils in the context of primary education reform]. *Naukovyi visnyk Melitopolskoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu. Seriya: Pedahohika – Scientific Bulletin of Melitopol State Pedagogical University. Series: Pedagogy*, 1(36), 236–242. <https://doi.org/10.33842/22195203-2026-36-137-236-242> (in Ukrainian).
- Hudyma, N., Mieliekiestseva, N., Kovalchuk, O., Dorozh, I., & Pavelko, V. (2024). Training future primary educators for professional roles within the «New Ukrainian School» framework. *Conhecimento & Diversidade*, 16(43), 71–92. DOI: <https://doi.org/10.18316/rcd.v16i43.11824> (in English).
- Levchyk, I., Chaikovska, H., Yankovych, O., Kuzma, I., & Rozhko-Pavlyshyn, T. (2021). Formation of sustainable development competencies in primary school children. *Journal of Education Culture and Society*, 12(2), 341–360. <https://doi.org/10.15503/jecs2021.2.341.360> (in English).
- Linnik, O., Hrynevych, L., & Staragina, I. (2022). Diagnosing soft skills in primary school students within the context of the New Ukrainian School reform. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*, 14(4 Suppl. 1), 18–35. <https://doi.org/10.18662/rrem/14.4Supl/657> (in English).
- Matvienko, S. (2023). Hra yak zasib zabezpechennia nastupnosti u formuvanni lohiko-matematychnoi kompetentnosti starshykh doshkilnykiv i uchniv pershoho klasu NUSH [Play as a means of ensuring continuity in the formation of logical and mathematical competence of senior preschoolers and first-grade pupils of the New Ukrainian School]. *Naukovi zapysky. Seriya «Psykhologo-pedahohichni nauky» – Scientific Notes. Series "Psychological and Pedagogical Sciences"*, (1), 54–62. <https://doi.org/10.31654/2663-4902-2023-PP-1-54-62> (in Ukrainian).
- Onopriienko, O. V. (2020). Pro diialnist viddilu pochatkovoi osvity Instytutu pedahohiky NAPN Ukrainy shcho do realizatsii Derzhavnogo standartu pochatkovoi osvity [On the activities of the Primary Education Department of the Institute of Pedagogy of the NAES of Ukraine regarding the implementation of the State Standard of Primary Education]. *Visnyk Natsionalnoi akademii pedahohichnykh nauk Ukrainy – Herald of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine*, 2(1), 1–4. <https://doi.org/10.37472/2707-305X-2020-2-1-8-2> (in Ukrainian).
- Rakitiaska, L. M. (2025). Spivatska skladova v strukturii kulturnoi kompetentnosti uchniv zakladiv osvity [The singing component in the structure of cultural competence of students of educational institutions]. *Pedahohichna innovatyka: suchasnist ta perspektyvy – Pedagogical Innovation: Modernity and Prospects*, (9), 107–111. <https://doi.org/10.32782/ped-uzhnu/2025-9-17> (in Ukrainian).
- Rusyn, H., Vitiuk, V., Soniak, N., & Hutsuliak, M. (2023). Rozvytok hromadianskoi kompetentnosti u zdobuvachiv pochatkovoi osvity Novoi ukrainskoi shkoly [Development of civic competence in primary education learners of the New Ukrainian School]. *Acta Pedagogica Volynienses*, (5), 50–56. <https://doi.org/10.32782/apv/2023.5.8> (in Ukrainian).
- Sahuichenko, V., Shynkarenko, V., Bezena, I., Perederii, O., & Martynenko, O. (2020). State policy on the formation of students' civic and social competences in conditions of educational reform. *Revista Educação & Formação*, 5(3), e3080. <https://doi.org/10.25053/redufor.v5i15set/dez.3080> (in English).
- Shturba, A. (2021). Review of pan-Canadian global competencies in the context of the reforming of primary education in Ukraine. *Pedagogy and Education Management Review*, 2, 60–67. <https://doi.org/10.36690/2733-2039-2021-2-60> (in English).
- Zaporozhchenko, T., Shvardak, M., Stakhiv, L., Kalyta, N., Sadova, I., & Illyash, S. (2022). A future primary school teacher competence building model through application of innovative technologies. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*, 14(4), 1–20. <https://doi.org/10.18662/rrem/14.4/626> (in English).

Tetiana Denysiuk, PhD in Philological Sciences, Deputy Director for Academic Affairs, Communal Institution "Taras Shevchenko Uman Humanitarian and Pedagogical Professional College of the Cherkasy Regional Council", Uman, Ukraine.

Research interests: methodology of teaching Ukrainian language and literature, philology, pedagogy of higher and professional pre-higher education, educational management, professional training of teachers.

Halyna Voitenko, Lecturer, Chair of the Cycle Commission of Ukrainian Language and Literature with Teaching Methodology, Methodologist, Communal Institution "Taras Shevchenko Uman Humanitarian and Pedagogical Professional College of the Cherkasy Regional Council", Uman, Ukraine.

Research interests: methodology of teaching Ukrainian language and literature, language education, modern pedagogical technologies, professional training of future teachers, methodological support.

Iryna Kharchenko, Lecturer-Methodologist, Communal Institution "Taras Shevchenko Uman Humanitarian and Pedagogical Professional College of the Cherkasy Regional Council", Uman, Ukraine.

Research interests: pedagogy, methodology of teaching professional disciplines in primary education, innovative educational technologies, professional training of future teachers.

DEVELOPING KEY COMPETENCIES OF PRIMARY SCHOOL STUDENTS IN THE CONTEXT OF IMPLEMENTING THE STATE STANDARD OF PRIMARY EDUCATION OF THE NEW UKRAINIAN SCHOOL

Abstract. The relevance of the study is determined by the need to implement the competency-based model of primary education in accordance with the State Standard of Primary Education of the New Ukrainian School, which requires reorienting the educational process from knowledge acquisition to the development of key competencies, cross-cutting skills, and the ability of primary school pupils to apply acquired knowledge in practical situations. This issue has become particularly significant in the context of modernizing primary education, introducing integrated learning, formative assessment, and activity-based teaching approaches. The purpose of the article is to investigate the specific features of developing key competencies in primary school pupils within the implementation of the State Standard of Primary Education of the New Ukrainian School and to substantiate approaches to improving the effectiveness of this process. The study employed methods of scientific literature analysis and synthesis, regulatory and legal analysis, comparative analysis, systematization, and structural-logical generalization. The regulatory foundations of the competency-based approach established by the State Standard of Primary Education were examined, and the essence of key competencies and cross-cutting skills as expected learning outcomes was clarified. Organizational requirements for the educational process, as well as contemporary teaching methods, instructional forms, and pedagogical techniques contributing to the development of key competencies in primary school pupils, were analyzed. It was found that the highest educational effectiveness is achieved through the integrated application of interdisciplinary learning, inquiry-based and project-based activities, problem-based learning, cooperative learning, and formative assessment. The study identified that the implementation of the competency-based approach is constrained by insufficient integration of educational content across learning areas, the persistence of reproductive teaching practices, difficulties in designing competency-oriented learning tasks, inconsistency between expected learning outcomes and assessment practices, and varying levels of teachers' methodological readiness to implement the requirements of the State Standard of Primary Education. The necessity of improving competency-oriented lesson design, expanding integrated learning practices, systematically applying formative assessment, and strengthening the practical orientation of learning activities was substantiated. It was concluded that the development of key competencies should be ensured through a holistic educational process integrated across all learning areas and types of learning activities in accordance with the requirements of the State Standard of Primary Education. Prospects for further research include the development of methodological tools for assessing the level of key competency development in primary school pupils, investigating the effectiveness of contemporary pedagogical technologies, and examining the specific features of their implementation in the context of the digital transformation of primary education.

Keywords: competency-based approach; competency-oriented learning; integrated learning; activity-based approach; formative assessment; cross-cutting skills; educational process; primary school age.